

ג. הלכה כרבי יהודה שהאוכל שיאור בפסח אינו לוקה. ואולם לענין סימני השיאור כתב הרי"ף שהלכה כרבי מאיר, שהשיאור היינו הכספת פנים, וכל ישיש בו כקרני הגבים הרי זה חמץ ממש, שכך נשנה במסכת פסחים בלשון 'חכמים'.
וכתב בחזון איש (רי"ד) שמשמע [ממה שפרשו ספקו של רבי זירא רק אליבא דרבי יהודה] ששיאור של הכספת פנים להלכה שדינו בשריפה ואין לוקים עליו, ודאי 'בריה' הוא ואין בו צד לומר שמא הוא חמץ ממש, ומה שדינו בשריפה – מדרבנן הוא. ואולם יש מקום להסתפק האם הוא 'מצה' וכשר למצוה ולתודה, או אינו בכלל 'מצה' (ע"ש בחזו"א שמצדד בפרט זה האחרון. וע' שבת הלוי ח"ד מח,ח).
ויש מהאחרונים סוברים שספקו של רבי זירא אמור גם בבצק שהכסיפו פניו, ויש להסתפק שמא חמץ דאוריתא הוא (עפ"י אבן העזר או"ח תמב; משכנות יעקב או"ח קלו).

דפים כג – כד

מא. מנין שהעריפה פסולה בפרה אדומה והשחיטה פסולה בעגלה ערופה?

פרה – בשחיטה כשרה בעריפה פסולה. עגלה – בעריפה כשרה בשחיטה פסולה. ומיעטו זאת מהמקראות שבפרשת עגלה ערופה (העגלה הערופה – זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה; וערפו שם את העגלה... – בעריפה ולא בשחיטה) – שלא נלמד בקל וחומר' להכשיר את של זו בזו ושל זו בזו. במסכת כריתות (כה) היה צד לרבא שלדעת רבי שמעון עגלה ערופה שנשחטה כשרה. אך למסקנת הסוגיא שם אין צורך לחדש כן, ומשמע שאין חולק בדין משנתנו.

דף כד

מב. א. באלו גילאים כשרים הלויים והכהנים לשרת בקודש?

ב. קטן ובעל מום, מהם בשירות?

ג. מאימתי ראוי אדם ליעשות שליח ציבור, לירד לפני התיבה ולישא את כפיו?

א. הלויים במדבר, היו נכנסים ללמוד עבודתם בני עשרים וחמש שנה (מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבודת אהל מועד) ומשהגיעו לגיל שלשים התחילו לעבוד (מבן שלשים ושנה ומעלה... כל הבא לעבד עבדת עבודה ועבדת משא באהל מועד). משהגיעו לחמשים – פסולים לעבוד (ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבד עוד).

א. מבואר בדברי הרמב"ם (כלי המקדש ג,ז) שכל בן לוי צריך ללמוד חמש שנים לפני שנכנס לעבודה, ואין חילוק בין תלמיד חזק לחלש (כן נקט בספר הדינים ובאורים, ע"ש). ויש מי שכתב שאם למד בזמן מועט – עובד מיד. ומכל מקום, אעפ"י שנכנס לעבוד מוקדם, אינו נפסל עד חמשים (עפ"י משך חכמה בהעלותך ח,כ).

ב. לוי בן חמשים ומעלה, ממשיך לשמור משמרת אהל מועד, לבל יכנס בו זר. וכן לשיר ולנעול שערים ולטעון עגלות ולהקים ולהוריד בשעת משאות. רק מעבודת משא בכתף חוזר (רש"י בהעלותך ח,כה-כו עפ"י הספרי). והרמב"ן כתב (בהשגות לספר המצוות, שרש ג. וע' בלשונו בפירוש התורה שם) שלא היו מביאים את הלוי המבוגר לשיר ולשאר עבודות פנים, כדי שלא יבוא לישא בארון. לא נכנס אלא לנעילת שערים ולעבודת בני גרשון).

בשילה ובבית עולמים אין נפסלים בשנים (לעבד עבדת עבדה ועבדת משא) אלא בקול (ויהי כאחד רש"י: אפילו זקנים במשמע) למחצצרים ולמשררים להשמיע קול אחד – שצריכים לבשם את קולם שיהא נראה כקול אחד).

א. אין נפסל בקול אלא לשיר, אבל כשר הוא להיות משוער (רמב"ם כלי המקדש ג, ח).
 ב. משמע מדברי הרמב"ם (כלי המקדש ג, ז) שבבית עולמים היה נכנס לשרת משיגדיל, ואינו צריך להמתין לגיל שלשים (עפ"י הר"י קורקוס שם; וכן דייקו מרש"י. ערש"ש; חו"ב).
 ג. הרמב"ם (בספר המצוות שרש ג) כתב שאין למנות אזהרת 'ולא יעבד עוד' במנין המצוות, מפני שאינה נוהגת לדורות. והרמב"ן כתב שנוהגת לדורות [ולכך מנאה בה"ג כמצוה], כי גם בבית עולמים כאשר היו צריכים לשאת הארון במשא, היה הלוי נפסל בשנים.
 הכהנים אינם נפסלים בשנים כלויים (זאת אשר ללויים – ולא אשר לכהנים), אלא משיביא הכהן שתי שערות עד שזוקין – שירתת (רבי חנינא) – כשר לעבודה. רבי אומר: אינו עובד עד שיהא בן עשרים (ויעמידו את הלויים – הם הכהנים, שבכ"ד מקומות נקראו הכהנים 'לויים'. ריב"ל) מבין עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה'. ונחלקו שתי לשונות בגמרא האם לא אמר רבי אלא שאין אחיו הכהנים מניחים אותו לכתחילה, או לרבי פסול מדרבנן, ולדעת חכמים החולקים אין אחיו הכהנים מניחים אותו עד שיהא בן עשרים.

א. להלכה נפסק שהכהן כשר לעבודה משיגדל אלא שאין אחיו הכהנים מניחים אותו לעבוד עד שיהיה בן עשרים (רמב"ם כלי המקדש ה, טו; יש"ש).
 ב. כדין הזקן שמרתת, כך דין חולה הרועד מפני חוליו וכשלון כהו – פסול לעבודה (עפ"י רמב"ם ביאת מקדש ז, יב).

ב. כהן בעל מום פסול לעבודה כמפורש בכתוב [וכן אינו תוקע בחצוצרות. עפ"י ספרי ויקרא לו; ירושלמי יומא א, א], ואילו לוי כשר (זאת אשר ללויים... ומבין חמשים שנה ישוב – זאת ולא אחרת).
 קטן פסול לעבודת כהונה (איש מזרעך לדרתם...).

(וכן בעבודת הלויים, אין הקטן נכנס לעזרה לעבודה כגון לכבדה ולהגיף דלתות, אלא בשעת השיר נכנסים הקטנים לשורר עמהם בפה ולא בכלי, כדי לתבל הנעימה. ראב"י אומר: בארץ היו עומדים ולא בדוכן, ואינם עולים למנין הלויים (עפ"י ערכין יג וברש"י. והרמב"ם פירש בענין אחר והשמיט דין קטני לויים. ע' כס"מ כלי המקדש ה, טו; זבח תודה ערכין).
 שמא שבשמירת המקדש שהיא מחוץ לעזרה – אף קטן כשר (כן נסתפק במנחת חינוך שפח, ב).

ג. נתמלא זקנו – ראוי ליעשות שליח ציבור (לכל צרכיהם, לתקוע שופר ולנדות ול[ה]מנות פרנס. רש"י), ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו.

א. בגדר 'נתמלא זקנו'; כתב מהרש"ל: לאו דוקא אלא שלא יהא נראה כנער, הלכך מסתבר שאם הגיע לעשרים שנה אפילו לא נתמלא זקנו מותר. ולא אמרו 'נתמלא זקנו' אלא לקולא, להכשיר מבין י"ח. ועוד כתב: אין צריך מילוי גמור אלא שיהו שערות גדולות משני צדי הפנים ובצד הסנטר.

ב. פרושו הראשונים (עפ"י מגילה כד), כשהביא שתי שערות יכול מן הדין לירד לפני התיבה, אבל אין זה כבוד לציבור ואינו ראוי למנותו שליח ציבור קבוע [או להתפלל בתעניות ובמעמדות. תוס'] עד שיתמלא זקנו (מדברי רב עמרם גאון המובאים ברמב"ן, וכן מפשט לשון הרמב"ן

והר"ן נראה שאפילו באקראי אין ראוי ליעשות שליח ציבור אם לא במקום הצורך כגון ביטול קדיש וקדושה. וכן כתב בלח"מ (נשיאת כפים טו, ד) בדעת הרמב"ם שאפילו באקראי אל יעבור לפני התיבה).
ג. נשיאת כפים בקטן; כתבו התוס' (עפ"י סוכה מב. וכ"ה ברא"ש שם) שהקטן נושא את כפיו עם הגדולים אך לא בפני עצמו עד שיביא שתי שערות, ובאופן קבוע לא ישא לבדו עד שיתמלא זקנו (כן מפורש בתוס' מגילה כד.). והרמב"ן והרשב"א צדדו לומר שאינו נושא כפים כלל עד שנתמלא זקנו (וכ"כ בלח"מ נשי"כ טו, ד) בדעת הרמב"ם. ובכס"מ נראה שאין הרמב"ם חולק על דעת התוס'. וכן מבואר במהרש"ל. וכתב כן גם בשם הרשב"א והר"ן.

דפים כד – כה

מג. כיצד הכלים מקבלים טומאה וכיצד מטמאים אחרים?

כל הכלים מיטמאים ומטמאים במגעם, בתוכם או בגבם (מכל אשר יפל עליו מהם במתם יטמא, מכל כלי עץ או בגד...), אבל לא באוירם (לכך ייתר הכתוב תוכו בכלי חרס, לומר תוכו של זה ולא תוכו של אחר).

כלי חרס מיטמא ומטמא מאוירו ואעפ"י שלא נגע (...כל אשר בתוכו יטמא – התורה העידה על כלי חרס ואפילו מלא חרדל, אעפ"י שאינו נוגע בכולו (רבי יונתן). ולמדנו גזרה שוה (וערשב"א), מה 'תוכו' האמור לטמא אעפ"י שלא נגע, אף 'תוכו' האמור ליטמא אעפ"י שלא נגע. רבי יונתן בן אבטולמוס), אבל אינו מקבל טומאה מגבו (וכל כלי פתוח – היינו כלי חרס שטומאתו מקדמת ובאה לפתחו) אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא. הא יש צמיד פתיל עליו – טהור אעפ"י שהוא באהל המת [ואין ללמוד ממנו לשאר כלים, שכן נאמר הוא למעט]. וע"ע תו"כ שמיני ז, ה; רש"י ותו"י שבת טז.).

א. כלי חרס שנטמא מתוכו, נטמא גם גבו ומטמא אחרים (תוס' ורשב"א עפ"י תורת כהנים). ויש מי שסובר שאין כלי חרס מטמא מגבו כלל (רשב"ם, מובא בתוס' בכורות לה. ובסוף ספר ראב"ן. וע' גם מרכבת המשנה כלים א, יג בדעת ר"נ גאון).

ישנה דעה הסוברת שכלי חרס שנגעה טומאה בגבו, גבו נטמא מהתורה, ותוכו בלבד הוא שטהור (ראב"ן ח"א נו). אבל דעת שאר ראשונים שהוא טהור לגמרי (ערש"י ותוס' שבת טז. ר"ש ורא"ש כלים ב, א; רמב"ם כלים יג, א).

ב. לדברי הרמב"ם (משכב ומושב ה, ד) זב וכד' שהכניס אצבעו לכלי חרס אינו מטמא אלא אם נוגע בכלי (וי"א בדעתו שהוא הדין לכל אדם טמא. ע' זכר יצחק סו"י נא).

ג. דין אחורי הכלים, ודיני כלי זכוכית – בשבת טז.

הכלים נטמאים בהסט, בטומאות מסוימות, ואפילו כלי חרס, גם הוא מוקף צמיד פתיל – שההסט כמגע בכולו הוא, וכאילו נגעה הטומאה בתוכו (עפ"י תורת כהנים פר' מצורע; נדה ו. ורש"י; תוס' שבת פד:).

דף כה

מד. מה דינם של גולמי כלי עץ ומתכת ופשוטיהם לענין קבלת טומאה?

גולמי כלי עץ [מלבד אותם של אשכרוע וכד' שהם יקרים. משנה כלים] – טמאים, ושל כלי מתכת – טמאים. אלו הם גולמי כלי – שלא נגמרה מלאכתם, כגון כלי עץ שעתידי לשוף, לשבץ, לגרר, לכרכב,